
Ikresztitely a vámon

(Részlet)

KOPECZKY LÁSZLÓ

- Úgy nézzen rá, hogy ez az ikon megjárta Párizst!
- Akárhogy nézem, a „körösztlökődőnek” dupla térdkalácsa van. Strasszer fegyürte a nadrágját, és mellé állt, aztán ráhümmögött:
- Fonott kalács...
- És mért pipiskedik a Szent János, 'sze úgysis magasabban áll.
- Uff!... Maga vallási szimbólumokban olyan botfűlű, hogy még!... Hát nem érti: ha a Megváltó guggolna, akkor is annak, aki föléje akarja terjeszteni karját, legalább sámlira kell másznia.
- Akceptálom... De a vízben a fénytörés folytán a láb...
- Dettó!... Ha forró olajban áll, akkor se lehet nekije rövidebb.
- És, hogy került ez a nedves témájú kép Párizsba?
- Francia kitüntetések akartam vásárolni az árán.
- Mert magának nem jó a márka a kalapbélésben, mint más szegény embernek.
- Úgy hallottam, mostanában ott zabálják az ilyet. Ezer frankot akartam érte kapni.
- Hová vitte?
- Hát először az antikváriushoz.
- Simán kihajította.
- Nem simán. Valamit morgott dühösen. Meg se engedte, hogy kicsomagoljam.
- Hogy mondta neki?
- „Vjő ikon!”... A Szilágyi tanár úr leírta nekem egy cetlire. Mielőtt beléptem volna, még egyszer megnéztem.
- Biztosan lenyelte az „i”-t... A „vjő kon” vén seggfejet jelent franciául.
- 'stenfáját!... Ezért taszigált?... A többihez be sem mertem menni. Egy rakáson vannak a Drot-közben.
- Druot...
- ...'sék?

- Semmi... Aztán ment a bolhapiacra.
- Mentem és volt egy frász... Csak vikend idejére nyitnak.
- A szabadúszók tudnak úgazodni a szabad időhöz.
- Kimentem szombaton... Éppen oda akarom támasztani a kerítéshez, jön egy rabiátus néger, és elzavar, hogy ez az ő helye. Letértette a gyékényt, és kirakta a fekete kanalait.
- Nem fakanál lesz, az Strasszer, hanem totemek.
- Lehet. Nem néztem. Dühös voltam. Még egyszer szidják nekem azt a Ián Smithet!
- Hamar elhanyagolt faji megkülönböztetésből.
- Ha üzletről van szó, nincs pardon.
- Máshol nem volt hely?
- Nemigen. Ott hunyhattak a járdán a billentyűs beöntőjük mellett... Cámbugok ott jobbra-balra. Egész utcasorok vannak képek-ből, bútorokból, de ezek már afféle üzlethelyszerűségek... No, az egyikben meglátok egy ikont. Bemegyek. Bontom az enyimet. Azt mondja pasas: „Dő szán”... Megnézem a cetlit: az annyi mint kettőszáz frank... „Mill”, mondom én. De már menőfélben volt. Jöttünk kifelé, húzza a rollót. „Szi szán”, mondom. „Dő szán szenkánt”... És ül bele az autóba... „Az vagy, szekánt!”, förmedtem rá, és hátat fordítottam. Hát nem elhúzta a csíkot addig. Futok utána, lobogtatom az Úrjézust... Már aztán, ha akart volna se tudott volna megállni, mert elsodorta az autócsorda... Másnap ismét kimentem, de zárva volt. Rázattam magam a metróval hiába. Az a legrandább szakasz. Olyan, mint a szabadkai vilamos.
- Pech...
- A Pech aztán jött... Odafele még jól elbújtattam a „locsolkodókat”, de jövet csak úgy ráhajítottam a pendelek tetejére. Hát mi az, amit a vámosunk elsőnek kimarkol: az ikon.
- „Mi ez?” — kérdezte szigorúan.
- „Rá van írva: Pákáityesz!... Körösztlő Szent János, amint éppen körösztlő.”
- „Látom” — morogta kedvetlenül. — „S tán azért hordja magával állandóan, hogy el ne lopják?”
- „Testvér — mondtam én —, nem beszélünk így azzal, aki a nemzet kincseit menti... Odaki vettem az utolsó szantimomon, hogy helyrehozzam azt, amit egy mohó hazánkfia vétett a műemlékvédelem ellen.”
- Elhitte?
- Nagyon szelid lett. Azt mondta, hogy ezentúl csak kifelé hánnyja át a kofferomat, hogy megkímélje a hazatérő hazafiakat... De nem lehet valami nagy emlékezőtehetsége, mert felírta a nevemet a noteszbe.
- És mondja csak: hozott kitüntetést?
- Azt majd magától kapok.
- ???...
- Képet hoztam.
- Hol van?
- Tartsa meg előbb a Keresztelőt.

Strasszer-zsákmány, sőt, meglehetősen „gazdag” volt.

Három festmény és egy rajz.

— Hol szerezte őket?

— Ezt a kettőt a bolhapiacon, ezeket meg árverésen.

— Árverésen? Hogy talált oda?

— Szímat... Ugyancsak a régiségboltok utcájában ödöngök. Nézem a kirakatokat.

— És azon töpreng: mit adnak itt száz frankért?

— Ötvenért... Akkor már nagyon szarul álltam... A Keresztelő cserbenhagyott... A bolhapiacon költségbe vertem magam... A „Csúf kislány”-ért 3 frankot fizettem, a „Világüri gomolyagok”-ért 15-öt.

A „Csúf kislány” Leonardo rajza. A Windsori Royal Libraryban levő eredetiről készítették a másolatot, valamilyen — az én gyér grafikai isméimet meghaladó — technikával. Mert foto-raszternek nyoma sincs. Tehát Leonardo-kötetbe applikált s onnan kiszakított melléklet nem lehet. Valamilyen grafikai tömb darabja lehet, arra utal a hátlapján az aktaszámozóval vert 45-ös szám.

A dámát erősen öregbítették. (Az avas sárgát valószínűleg úgy nyerte, hogy vasalóval pörkölték a hátát. De van rajta jókora bibor megfolyás is, afféle nemes ragya. A képnek természetesen nem ártott. Sőt.)

Az nem megy csupán az agyamba, hogy mit piszmogtak rajta annyit, ha 3 frankért vetették oda végül is az én búbajos Strasszeromnak. Mert az az egy biztos, hogy nem Leonardo ihlette meg, hanem az, hogy alacsonyabb névértékű mű már nem volt a blokkban.

S már mondta is:

— Egy szép pasztell erdőrészletre alkudtam. Nem akartak húsz frank alá szállni egy istenért sem. Akkor odatolták ezt a csúf kislányt az orrom alá, hogy ezt vegyem meg, ez csak 3 frank. Úgy meglepődtem, hogy gépiesen leszámoltam a három frankot, és odébálltam. Mikor később megláttam, hogy össze van pacázva, nagyon dühös lettem, vissza akartam vinni, de eszembe jutott hirtelen, hogy nem tudom, hogy mondják: „Kérem vissza a pénzt!”

— Nem tanította meg a Szilágyi tanár úr.

— Nem is kérdeztem, mert álmomban sem gondoltam volna, hogy egy Strasszer-Strasszerovicsot is becsaphasson valaki.

— És hogy lehet az, hogy ezt a „kozmiikus káoszt” a nyakába sózták? Tudtommal, nem kedveli a non-figuratívokat.

— Az egész rakásban ez volt egyedül aláírva... Látja, ott a felső sarokban.

— Fordítva tartja.

— ...így még jobb... Nézze csak: O. Ch... Vajon ki lehet?

— A nyavalya tudja.

— Nem tetszik?

— Úrkatasztrófa tizenötért?... A bolondnak is megéri!

— Tizenöt, de lebegő árfolyammal — igazított ki önérztesen Strasszer.

— Ott hagyta abba, hogy a régiségek utcájában ödöng és a kirakato-
kat legeli.

— Igen... Egyszer csak nagy kopácsolást hallok. Odakanyarodok, hát két izmos pofa faragott szekrényt darabol, hatalmas csarnok előtt. Lá-
tom sokan ki-be söntörögnék. Be én is... Az előcsarnokban csupa kibe-
lezett kacat. Kis márványlépcső a félemeleti folyosóra vezetett. Hat-
nyolc terem, olyanok, mint a régi bíróságon, csak jóval nagyobbak. Az
ajtó nyitva. Áramlik a plebs. Bemegyek én is az egyikbe. Telis-tele
mindenféle ócskaságokkal. Írógéptől a márvány szavazóurnáig. Kép is
jócskán. Az emelvényen három komoly atyafi. Az emberek turkálnak a
holmi között, jegyezgetnek és surr! a másik terembe. Ott láttam meg
az éjjeliszekrényen ezt a képet. Forgatom tanácstalanul. Odacammogok
vele a bíróhoz (a középsőt annak néztem), és kérdeztem, hogy hol lehet
megvenni.

— Hogy kérdezte?

— Ne vizsgálgtasson folyton!... Mondom: „kombjen?”... Felemeli a
mutatóujját, és azt válaszolja: „Troázör”... Rögtön kapiskáltam: Ár-
verés. Háromkor.

— Brávó! Hamar megtanulta ezt az „ujj”-szót.

— Meg aztán fakalapácsul is értek valamicskét... Oda volt már ké-
szítve... Most figyeljen! Mit ad isten?... A Szajna-parti nagyáruház
önkijében ebédeltem, és úgy elbáméskodtam, hogy már negyed négy
volt, mire kászálódni kezdtem. Futok le a lépcsőkön, be a metróba, csík
a Rossini utcán, be a 4-es terembe, hát ahogy beérek, éppen az én ké-
pemet mutatják körbe. Ha még öt percig nézem az uszályokat: fuccs a
hegyes tájnak pineákkal!

— Nézhette volna nyugisan... Őlég semmitmondó. Ez a rózsaszín
hegy meg...

— Azt kell hinnem, hogy nem ért a festészetéhez!

— Ez a hiedelme nem egészen alaptalan... De mégis, mit gondol,
mért hagyták magára húsz frankért?

— Pardon! Harminckettőt fizettem!... — Dühösen hallgatott el. Lát-
szott, hogy százat akart mondani.

— Ott mindjárt le kellett számolni?

— Igen... Aztán a nyugtával mentem a raktárba. Ott egy kis meg-
lepetés ért. Ráadásul ideadták ezt a hagymásat is.

— Nem ráadásul. A kettőt bizonyára egy tételben árverezték.

— Hát, választhatott volna magának csinosabb társat.

— Nem kedveli a hagymát?

— Szalonnával, de nem köcsöggel.

— Ha megveszem ezt a Place de Tertre-n festett provence-i tájat,
ideadja ráadásnak?

— Vigye!

— Szóval, harminckettő?

— Meg egy frank borraival, amit a raktárosnak adtam.

— Mit gálantoskodik hallja az én pénzemem — mondtam álszigor-
ral, mert a hagymás kép máris felszívódott a szívemen át az agyamba.

Egy Chardinbe báméskodott ecsetovics festette, a Mester finomságát
nélkülözve, de a melegségét nem. Lebilincselő az apró napközi dolgok
szeretete. Sárga mázas köcsög előtt három vereshagyma és néhány szál
zöld. Ropogós sárgarépa, harsány zeller. Barna, fiókos fűszerládikó tá-

maszkodik a köcsöghöz. Lapos konyhakés fekszik az asztal jobb sarkán. Ha a vonalát és a hagymákét meghosszabbítanók, a köcsög közepén metszenék egymást. A képnek így erős súlypontja van. Hogy azt ne bontsa, csak alig kivehetőleg árnyéklík hátul egy kanálféle lilában. Az asztal festettnek festődött. Az összélmény rajta a fiók gombja. A háttér barna, mint egy gyermekkori nyárdélután.

Belül vagyok már magam is a kép keretén, csak a hallóhatár szélé-ről hallszik Strasszer duruzsolása:

— ... Volt egy nagyon szép régi hölgy-portré. Szakadozott és alapon megpattogzott. Elhatároztam, hogy nyolcvanig rajta leszek, inkább gyalog megyek ki a lyoni-ra, nem vacsorázok, s az éjszakát átsétá-lom... Tartom a mutatóujjam... A dobhártyámban ver a szívem, egy-szer csak arra riadok, hogy már kétszáznál tartanak... Úgy kaptam le az ujjam, mintha forró platnihoz ért volna.

Hangom a hagymák közül:

— Kár volt izgulni... A pofa elment volna kétezerig. Legfölebb odakint véletlenül, sűrű bocsánatkérések közepette, sípcsonton rúgják.

— Sajogtam érte egészen Sežanáig.

— Legalább jót aludt, vacsorázott és taxin ment el az állomásra.

— Öreg istent!... Délután, mikor a számlám kértem a hotelben: ki-derült, hogy reggeliztem is mindennap. Ha meggondolom, hogy a jó haboskávét helyett Bobit ropogtattam, és klóros vizet ittam, hogy da-gadjon a hasamban!... Nem szólva arról, hogy ennyi pénzért nem csak dezsönét kaphattam volna az önkiben, hanem... Dezsönét is...

— Szóval, spacírozott az illuminált Parigóban?

— Hát... A koffert a portán hagytam, csak az ikont csaptam a hó-nom alá. Még mindig hittem a csodában. Hogy nemcsak a képen van mennyből az angyal... És tényleg... Találkoztam eggyel... Mondom neki magyarul: „hogyne akarnék, kicsikém, de egy vasam sincs”... Mutatom az ikont.

— Strasszer, maga a keresztelőt Jordánostul el akarta...

— De mennyire!... Sajnos, jött egy pasas, akinek készpénze volt.